

ARCHIVUM ANATOLICUM (ArAn)	8/2	2005	21-45
----------------------------	-----	------	-------

1963 Yılı Kültepe Kazısında Ele Geçen Altı Yeni Tablet

Esmâ ÖZ* - İrfan ALBAYRAK**

ÖZET

1948'den bu yana, Kültepe'de devam eden kazılar neticesinde, büyük çoğunluğu Asurlu tüccarlara ve bir kısmı da, yerli halktan ticaretle uğraşan kimselere ait tablet arşivleri ele geçirilmiştir. Burada ele alınan tabletler, farklı tüccarların arşivlerinden olup, masraf listeleri, köle alım-satım belgesi ve çeşitli miktardaki malların teslimatına dair notlardan ibarettir. Ele aldığımız belgeler içerisinde, Kültepe metinlerinde ilk defa geçen yerli şahıs isimlerine de rastlamaktayız.

Anahtar Sözcükler: Kültepe, nappāhum “demirci”, tuzinnum, rubātum, limum Salīya, Zilanaḥṣuṣar.

ABSTRACT

Six New Tablets Discovered in Kültepe during the Excavation of 1963

As a result of the excavations that have been continuously taking place in Kültepe since 1948 many archives of cuneiform tablets have been discovered, the majority of which belonged to Assyrian merchants and a limited number of which to some native persons dealing with trade. The tablets chosen to be the subject matter of this article come from different merchants' archives and include lists of expenses, documents of slave purchase and sale, notes regarding the conditions of delivery of goods in various quantity. In the documents we are dealing with, there are some native personal names upon which we have come for the first time in the Kültepe texts.

Key Words: Kültepe, nappāhum “blacksmith”, tuzinnum, rubātum, limum Salīya, Zilanaḥṣuṣar.

* Erciyes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

e-posta: eoz@erciyes.edu.tr

** Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültür-leri Bölümü, Sumeroloji Anabilim Dalı.

e-posta: albayrak@humanity.ankara.edu.tr

1963 yılı Kültepe kazısında¹, *kārum*'un II.tabakasının sonuna tarihlenen, bir kısmı zarflı olmak üzere, 215 adet Eski Asurca tablet ele geçirilmiştir. Bu belgelerin, belli bir arşivden olmadığı; Asurlu ve küçük çapta ticaretle uğraşan bazı yerli tüccarların arşivine ait oldukları tespit edilmiştir. Yerlilerin kendi aralarında düzenledikleri belgeler, daha çok borç mukaveleleri, gayrimenkul ve köle alım-satımı gibi konuları içermektedir. 1963 yılı tabletlerinde geçen şahıs adlarının birçoğunun, 1962 yılı (Kt.n/k) belgelerinde de geçiyor olmasından, o/k senesi tabletleri, bir yıl önce açığa çıkarılan n/k arşivinin devamı olarak değerlendirilebilir².

Kt.o/k arşivinden, çoğunluğu borç senetleri ve mektup; bir kısmı da mahkeme kaydı, kişisel ve toplu kayıttan oluşan bir grup belge, Albayrak 2006'da işlenmiştir. Ele alınan belgeler incelendiğinde, o/k yılı tabletlerinin I.Şarru-kēn'in 22. hakimiyet yılından itibaren, II.Puzur-Aşşur ve Naram-Su'en dönemlerini içine alan bir zaman dilimini kapsadığı görülmekte ve arşiv sahiplerinin II.Puzur-Aşşur döneminde yoğun ticarî faaliyetlerine devam ettikleri anlaşılmaktadır³.

Aşağıda, Asurlu ve yerli şahısların ticari faaliyetlerinin kaydedildiği bir grup yeni belgeyi tanıtmak istiyoruz.

1. Kt.o/k 70

Müze env. 166-70-64

5,6 x 4,9 x 1,9 cm. koyu kiremit renkli

Bu tablet, Asurlu ve yerli isimlerin geçtiği; çoğunlukla bakır üzerinden, çeşitli mallar için yapılan ödemelerin kaydedildiği bir masraf listesidir.

öy.	1	1 <i>me-at</i> 11 ½ <i>ma-na</i> URUDU <i>a-na Šu-ma-li-bi₄-A-šūr</i> <i>a-dī-in</i> 30 ½ <i>ma-na</i> <i>a-na Zi-ri-a a-dī-in</i>
	5	<i>i-na</i> 30 <i>LÁ</i> ½ <i>ma-na</i> URUDU 9 ½ <i>ma-na</i> URUDU <i>a-na</i>

¹ Kültepe kazısında açığa çıkarılan tabletleri, filologların çalışmalarına sunduğu için Kültepe Kazısı Başkanı F.Kulakoğlu'na teşekkür ederiz.

² Albayrak 2006: 5.

³ Albayrak 2006: 6-7.

		<i>tí-ib-ni-im a-na</i>
		<i>ù-ku-ul-tí / ANŠE.ĤI.A</i>
		<i>ù-ša-qí-il₅</i>
10		<i>3 ma-na URUDU a-na</i>
		<i>ša-ku-ki-im áš-qúl</i>
		<i>3 ma-na a-na</i>
ak.		<i>e-li-a-tim áš-qúl</i>
ay.		<i>3 ma-na a-na a-ri-im</i>
15		<i>áš-qúl 3 ½ ma-na (silik)</i>
		<i>a-na^dUTU-SIPA a-dí-in</i>
		<i>2 1/3 ma-na a-na</i>
		<i>Zi-ri-a a-dí-in</i>
		<i>1 ma-na URUDU a-na ki-ša-nim</i>
20		<i>áš-qúl</i>

Tercüme:

¹⁻⁴⁾ 111 1/2 mina bakır, Šumma-libbi-Aššur'a verdim. 30 1/2 mina Zirīya'ya verdim. ⁵⁻⁹⁾ 30'dan 1/2 mina eksik bakır içinden, 9 1/2 mina bakır eşeklerin yiyeceği saman için tarttım. ¹⁰⁻¹⁵⁾ 3 mina bakır (*bronz aksesuarlı*) kemer için tarttım. 3 mina (eşeklerin) üstyükü için tarttım. 3 mina *arum* için tarttım. ¹⁵⁻²⁰⁾ 3 ½ mina Šamaš-rē'i'ye verdim. 2 1/3 mina Zirīya'ya verdim. 1 mina bakır *kiššanum* için tarttım.

Açıklamalar:

St.4, 18: *Zi-ri-a* şahıs adına Kültepe metinlerinde ilk defa rastlamaktayız. Bu isim, Laroche'un⁴, Anadolu dillerinde, şahıs ismi türetme şekillerinden biri olarak verdiği *-a, -wa, -ya* (*Huli-Hulīya, Mari-Marīya* örneklerinde olduğu gibi) son ekleriyle yapılan şahıs adlarının dahil edildiği gruptaki isimlerle karşılaştırılabilir.

St.11: *ša-ku-ki-im*: Bu kelime, metnimiz dışında, Michel-Garelli 1997: 28⁵ st.10-12'de "...ší-it-ra-am ša A-ki-dí-e ša-ku-kà-am..." şeklinde geçmektedir. Burada, *šakkukum*, CAD (Š₂): 13'de "bronz bir obje" anlamı verilen *šaqaqu* kelimesi ile ilişkilendirilerek "bronzdan kemer" olarak tercüme edilmiştir. AHw: 1179'da *šaqaqu* I

⁴ Yerli şahıs isimleri türetme şekilleri için bkz. Laroche 1966: 239-246.

⁵ Michel-Garelli 1997: 95-96. Burada, *šakkukum* kelimesinin anlamı hususunda Veenhof'un görüşüne de yer verilmiştir.

için “*Bronz-eggst*” karşılığı verilmiştir. CDA: 349’da da *šakkukum*’un, Eski Asurcada “kemer, kuşak” anlamında kullanıldığı belirtilmiştir. Bunlara dayanarak, bu kelimeyi “bronz bir aksesuara da sahip bir tür kemer” şeklinde anlamak istiyoruz.

St.14: *arum*: Sözlüklerde çok farklı anlamlar verilen bu kelimeyi tam olarak anlayamıyoruz. CAD: 312’de (arû A), “bir ürün”; (aru B) “bir yün türü”; s.313’te (arû C) “tahıl ambarı”; s.318’de āru, “hayvan derisi, post” gibi anlamlar verilmektedir. Esasen, verilen bu anlamların tamamı metnimizin akışına uygun düştüğünden, bir tercih yapamıyoruz.

St.19: *ki-ša-nim: kiššanum* için, CAD: 456’da “baklagiller ailesinden bir bitkinin tohumu”; AHw: 492’de “baklagiller”; CDA: 162’de “baklagiller ailesinden bir bitki” anlamları verilmektedir. Bununla birlikte, *kiššanum* kelimesi, katibin eksik yazdığı varsayılarak, CAD: 450’de “bir besin”; CDA: 162’de Eski Asurcada “yenilebilir bir madde” anlamlarıyla geçen *kiša/e/irānum* olarak da düşünülebilir ve *ki-ša-<ra>-nim* şeklinde tamamlanabilir.

2. Kt.o/k 90

Müze env. 166-90-64

4,9 x 4,5 x 1,6 cm. koyu kiremit renkli

Ele aldığımız bir diğer tablet, yerliler arasında düzenlenmiş tipik bir köle satış belgesidir. Metinde, Kikaršan ve Zilanašuşar’ın, köle Azu’yu, 1/3 mina gümüş karşılığında Hūdada ve Šidu adlı kişilere 4 şahit huzurunda sattıkları konu edilmiştir.

öy.	1	<i>Ki-kà-ar-ša-an= ú</i> <i>Zi-lá-na-aḥ-šu-šar</i> <i>A->šu-<zu a-na ší-mì-im</i> <i>a-na 1/3 ma-na KÙ.BABBAR</i>
	5	<i>i-dí-nu-šu</i> <i>Ḥu-da-da</i> <i>ú Ší-du iš-ú-mu-šu</i> <i>šu-ma ma-ma-an</i> <i>lu tù-zi-nu-um</i>
ak.	10	<i>lu be-el ḥu-bu-lim</i>

ay.	<i>a-šu-mì A-zu</i> <i>a-na Hu-da-da</i> <i>ú Ší-du i-tù-wa=ar</i> 1/3 <i>ma-na</i> 2 ½ GÍN
15	KÙ.BABBAR <i>i-ša-qal</i> ¹ (met. <i>da</i>) <i>Ki-kà-ar-ša-an</i> <i>ú Zi-lá-na-aḫ-šu-šar</i> <i>ú-bu-bu-šu</i> IGI <i>Ša-ra-bu-nu-a</i>
20	IGI <i>Nu-úḫ-ša-tim</i> IGI [<i>İš-p</i>] <i>u-nu-ma-an</i>
sk.	IGI <i>Ma-ḫu-ší</i>

Tercüme:

¹⁻⁷⁾ Kikaršan ve Zilanaḫšušar, Azu'yu, 1/3 mina gümüş fiyatına sattılar. Hudada ve Šidu onu satın aldılar. ⁸⁻¹⁵⁾ Eğer herhangi birisi, *tuzinum* ya da *alacaklı* olsun Azu ile ilgili olarak, Hudada ve Šidu'ya itiraz edecek olursa, 1/3 mina 2 ½ sheqel gümüş ödeyecek. ¹⁶⁻²²⁾ Kikaršan ve Zilanaḫšušar onu temizleyecekler. Šarabunua'nın huzurunda, Nuḫšātum'un⁶ huzurunda, İšpunūman'ın huzurunda, Maḫūši'nin huzurunda.

Açıklamalar:

St.2, 17: *Zi-lá-na-aḫ-šu-šar*: Kültepe metinlerinde, *Zilanaḫšušar* adına ilk defa rastlamaktayız. Yerli isimlerde karşılaştığımız, şahıs adı oluşturmaya yarayan eklerden biri olan *-aḫšu* son eki ile türetilmiş erkek isimlerinden, kadın adı yapmaya yarayan *-šar* ekini burada

⁶ 1970 yılı Kültepe kazılarında ele geçen tabletler içerisinde, Ennum-Aššur adlı tüccarın arşivi (Ennum-Aššur arşivine ait tabletlerin büyük bölümü, Bilgiç ve Günbattı tarafından AKT III'de işlenmiştir) önemli bir grubu oluşturmaktadır. Bu belgelerden, Kt.v/k 118'de; Nuḫšātum, Ennum-Aššur'un karısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kt.v/k 38; Kt.v/k 95; Kt.v/k 17; Kt.v/k 29; Kt.v/k 92; Kt.v/k 39 envanter numaralı tabletlerden de; Nuḫšātum'un, aktif olarak ticari hayatın içerisinde yer alan bir kadın olduğu anlaşılmaktadır. Kt.90/k 120'de de (Bayram-Çeçen 1997: 586-588) Nuḫšātum, bir kadın kölenin satıcısı olarak görülmektedir. Bayram-Çeçen, bu metne göre, Nuḫšātum şahıs adının erkek ismi olabileceği yönünde açıklamalar yapmışlar; bununla birlikte kadın ismi olarak da kullanıldığına dair örnek vermişlerdir.

birlikte görmekteyiz⁷. Dolayısıyla, *Zilanaḥṣuṣar*'ın kadın olduğu açıktır.

St.9: *tù-zi-nu-um: tuzinnum* ünvanına sahip kimseler, genellikle, gayrimenkul ve köle alım-satım belgelerinde, potansiyel hak iddia edici olarak görülmektedirler. Bu ünvanın anlamı için farklı görüşler bulunmaktadır. Bilgiç⁸, *tuzinnum*'un, Hititçe *tuzzi* “ordu” kelimesiyle kök bakımından karşılaştırılabileceğini söyleyerek; Lewy'nin, bu kelimeyi, Akadça *waṣû* “çıkmaq” fiilinden “borçtan kurtarıcı” olarak tercüme ettiğini ifade etmiştir.

Dercksen⁹, biraz farklı bir yorumla; *tuzinnum*'un, “(askeri) bir görevi yerine getirmekle yükümlü, tarımsal arazinin kiracısı” olarak tercüme edilebileceğini söyleyerek; Starke'nin, *tuzzi* ve *tuzinnum* kelimelerinin etimolojik olarak birbirleriyle bağlantılı olabilecekleri görüşüne de yer vermiştir. Dercksen'in bu yorumunu; Günbattı'nın Hammurabi Kanunu'nun ilgili maddelerine de atıfta bulunarak, Eski Babil Devrinde “tumar” anlamına gelen *ilkum* tabiri konusunda; hem tahsis edilen tarla, bahçe veya ev gibi taşınmaz malı, hem de bu emlake karşılık yapılan hizmeti ifade etmek için kullanıldığı yönündeki açıklamalarıyla karşılaştırabiliriz¹⁰.

Donbaz¹¹, *tuzinnum*'u; *rabi simmiltim* gibi üst düzey yöneticilerle bağlantı halinde olan kişiler şeklinde yorumlamıştır. Nitekim, Kt.a/k 1263b'de¹² geçen “...*tù-sí-[nu]-um ša GAL /sí-kà-tim...*” “...*rabi sikkatim*'in *tuzinnum*'u...” ifadesi, bu ünvana sahip kimselerin *rabi sikkatim*'e bağlı olduklarını ortaya koymaktadır.

tuzinnum'un, *rabi simmiltim*'e bağlı bir görevli olarak kaydedildiği Kt.o/k 50¹³ envanter numaralı metnin 17-21. satırlarında şu ifadeler yer almaktadır: ...*Ta-mu-ri-a ú Ta-nu-uš-[té] a-na tù-zi-[n]i-im [ú]-[lá] [i-tù-ru-ma a-na.....] [x¹-na-tim [š]a ru-ba-im i-tù-ru* “...Tamurīya ve Tanušte *tuzinnum*'a [(karşı) hukuken itirazda bulunmayacaklar]. Kralın [.....-]*natum*'una hukuki itirazda

⁷ Yerli şahıs isimleriyle ilgili çalışmalardan bazıları şunlardır: Bilgiç 1943: 33-43; Laroche 1966: 239-263; Garelli 1963: 127-163.

⁸ Bilgiç 1953: 40-42.

⁹ Dercksen 2004:148vd.

¹⁰ Günbattı 1991: 3.

¹¹ Donbaz 1993: 148.

¹² Günbattı 1989: 51-59.

¹³ Albayrak 2005: 26 -28.

bulunacaklar.” Albayrak¹⁴, bu satırları, *tuzinum*'a karşı hukuki bir itirazda bulunulamayacağı; itirazın, kırık olduğu için anlayamadığımız, muhtemelen bizzat krala veya krala yakın bir görevliye götürüleceği şeklinde yorumlamıştır.

3. Kt. o/k 120

Müze env. 166-120-64

4 x 3,6 x 1,7 cm. koyu kahve renkli

Şahitsiz olarak, birinci tekil ağızdan yazılmış, toplu kayıt niteliğindeki bu tablette, çeşitli mutfak eşyaları için yapılan ödemeler kaydedilmiştir. Ayrıca, Asurlu ve yerli şahıslara miktarı değişen, yine şekel üzerinden yapılan ödemeler de listelenmiştir.

öy.	1	2/3 GÍN 15 ŠE KÙ.BABBAR <i>a-na sá-ma-lim áš-qúl</i> 2/3 GÍN ší-im <i>kí-ri-im i-nu-mì</i>
	5	<i>ú-nu-tum iš-tù</i> É.GAL ^{lim} / <i>ur-da-ni</i> 1/4 GÍN <i>mu-ší-šu</i> <i>a-šar A-ba-ta-na-nim</i> 1 1/6 GÍN ^a - <i>šu</i>
ak.	10	<i>a-Ma-nu-ki-A-šur</i>
ay.		3 LÁ 1/6 GÍN <i>a-šu-mì ma-ha-i-a áš-qúl</i> 1/2 GÍN <i>mu-ší-šu</i> <i>ša En-nam-A-šur</i>
	15	É <i>Ku-ra áš-qúl</i> 1/4 GÍN É DUMU <i>E-lá-li</i> <i>áš-qúl</i>
sk.		1/3 <i>ma-na</i> 3 GÍN KÙ.BABBAR ¹ š ¹ <i>a-ru-pu-um áš-<qúl> Ma-nu-ki-A-šur</i>
	20	¹ x ¹⁺⁴ <i>ma-na</i> URUDU <i>tal-qé</i>

Tercüme:

¹⁻²⁾ 2/3 šeqel 15 *uttet* gümüşü, bardak için tartım. ³⁻⁴⁾ 2/3 šeqel bira kasesinin fiyatıdır. ⁴⁻⁸⁾ Eşya, saraydan çıktığında, 1/4 šeqel onun

¹⁴ Albayrak 2005: 28.

çıkış vergisi için, Abatanānum'un (olduğu) yerde, ⁹⁻¹⁵ onun 1 1/6 sheqel'ini Mannum-kī-Aššur'a, 3'den 1/6 sheqel eksik (gümüğü) *amcam* adına tarttım. 1/2 sheqel Ennam-Aššur'un çıkışı vergisi (olarak) Kura'nın firmasına tarttım. ¹⁶⁻²⁰ 1/4 sheqel Elāli'nin oğlunun firmasına tarttım. 1/3 mina 3 sheqel saf gümüğü Mannum-kī-Aššur (için) *tarttım*. 'x¹+4 mina bakırı sen aldın.

Açıklamalar:

St.2: *sà-ma-lim*: *samālu* kelimesi için, CAD (S): 110'da "bardak, fincan"; AHw: 1017'de "bardak, kadeh"; CDA: 314'de "fincan" anlamları geçmektedir.

St.4: *ki-ri-im*: *kirru* kelimesi için, CAD: 408 1-a'da "geniş bir kap", 2-a'da "bira için standart bir kap"; AHw: 484'de "geniş testi, küp"; CDA: 160'da "sıvılar için büyük bir kavanoz" anlamları verilmektedir.

St.7, 13: *mu-š-šu*: *mūšium*, CAD (M₂): 247'de, "çıkış, ayrılış"; AHw: 679'da "seyahat masrafı"; CDA: 220'de "ayrılış vergisi" olarak geçmektedir¹⁵.

St.12: *ma-ḥa-i-a*: *maḥā'u*; CAD (M₁): 85'de "ticari bir ortaklıkta ya da bir ailede, ailenin yaşça büyük erkek kardeşi veya kız kardeşiyle ilişkili bir kelime" olarak verilmiştir. AHw: 582; CDA: 190'da "amca" kelimesi ile bağlantılı bir sözcük olduğu belirtilmiştir. *maḥā'u*, muhtemelen, "amca, dayı" gibi aile büyüklerini ifade etmek için kullanılıyordu.

4. Kt.o/k 128

Müze env. 166-128-64

3,3 x 3,5 x 1,5 cm. kahve renkli

İşlediğimiz bu metinde, fiiller birinci şahıs olarak çekimlendiği için, belgenin ait olduğu arşivi tespit etmek güçtür. Tablet, çeşitli miktarlardaki *kusītum* ve *makūḥum* cinsi kumaşların¹⁶ fiyatlarının kaydedildiği bir teslimat belgesidir. Belgenin sonunda,

¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Veenhof 1972: 231 n.362.

¹⁶ Kültepe metinlerinde geçen kumaş çeşitleri; kumaşların kaliteleri, ölçüleri, ağırlıkları, renkleri ve kumaşlardan alınan vergiler için bkz. Veenhof 1972: 79-214.

şahit olarak adı geçen Asurlu Puzur₄-İştar, muhtemelen tabletin katibidir.

öy.	1	1 <i>ma-na</i> 15 GÍN KÙ.BABBAR <i>řa-ru-pá-am i-dí-nam</i> 4 GÍN KÙ.BABBAR <i>a-ḫa-ma i-li-bi-a</i> 20 <i>ku-sí-a-tim ub-lá-řu-ma</i>
	5	ŠÀ.BA 10 <i>ku-sí-a-tim Dí-ik-řa-ar</i> <i>i-ta-ba-al řa</i> 10 <i>ku-sí-tám</i> 1 1/4 GÍN <i>pá-zu-ur-tám</i> <i>ář-qúl</i> 6 GÍN.TA <i>ří-im-ří-na</i> 1 <i>ma-na ta-ří-a-tim</i>
ak.	10	<i>ú-lá ú-lá-mì-sú</i>
ay.		1 1/2 <i>ma-na</i> KÙ.BABBAR <i>řa-ru-pá-am</i> <i>a-na ří-ib-tim iř-tí</i> <i>Ì-lí-a-lim al-qé-ma</i> <i>a-dí-řu-um</i> 10 GÍN KÙ.BABBAR <i>ří-im</i>
	15	1 TÚG <i>ma-ku-ḫi-im</i> 2 TÚG <i>ku-sí-a-tim</i> <i>řa Ma-am-ma il₅-qé</i> <i>Ta-al-ḫa-ma</i> <i>tù-kà-na-řu</i> <i>mì-ma a-nim</i>
ük.	20	<i>a-na A-şur-dan</i> <i>a-dí-in</i>
sk.		IGI <i>Puzur₄-İřtar</i> DUMU DINGIR- <i>pí-lá-aḫ</i>

Tercüme:

¹⁻⁶⁾ 1 mina 15 şeşel saf gümüşü bana verdi. Ayrıca 4 şeşel gümüş benim üzerimdedir. 20 *kusītum* (kumaşını) ona taşıdım ve içinden 10 *kusītum* (kumaşını) Dikřar kendisine alacak¹⁷. ⁶⁻¹⁰⁾ 10 *kusītum* (kumaşını) gizlice¹⁸ (*geçirmek*) için 1 1/4 şeşel tarttım. 6'şar şeşel onların fiyatıdır. ⁹⁻¹⁰⁾ 1 mina taşıma ücreti (nedeniyle) *onu suçlamadım*¹⁹. ¹¹⁻¹⁴⁾ 1 1/2 mina saf gümüşü faizli olarak İli-ālum'dan aldım ve ona verdim. ¹⁴⁻²³⁾ 1 *makūḫum* (kumaşın) fiyatı (olan) 10 şeşel gümüşü (ve) Mamma'nın 2 *kusītum* (kumaşını) aldı. (Kadın) Talhama

¹⁷ *i-ta-ba-al* (*tabālu*) fiiline verilen "kendisi için almak" anlamı hakkında bkz. AHw: 1297.

¹⁸ *pazzurtum* kelimesi için bkz. Bayram 1998: 285-289; Veenhof 1972: 305-321.

¹⁹ Verilen anlam için bkz. CAD (L): 58.

onu (*alış-verişi*), benim için doğrulayacak. Bunların hepsini, Aşşur-dān'a verdim. İli-Pilah'ın oğlu Puzur₄-İštar'ın huzurunda.

Açıklamalar:

St.9: *ta-šī-a-tim*: *taššiātum* kelimesi için, AHw: 1340'da “nakliyecilik, taşımacılık”; CDA: 402'de “taşıma ücreti” anlamları verilmektedir. Veenhof²⁰, bu kelimeyi; *našā'um* “taşımak” fiilinden türeyen “taşıma (ücretleri)” şeklinde tercüme etmiştir. *taššiātum*'un, *gamrum* gibi, yolculuk sırasında arabaların, eşeklerin ve eşek sürücülerinin kiralanması vb. kervan masraflarına verilen bir ad olabileceğini söylemektedir.

St.17: *Ta-al-ḫa-ma*: Talhama, Kültepe metinlerinde az rastlanan bir şahıs adıdır. Köle satış belgesi olan ICK I: 19a ve 19b'de; Talhama, Hištaḫšu ile birlikte zikredilmektedir ki, o metne göre muhtemelen karı-koca idiler. Yine birer borç mukavelesi olan ICK I: 115 ve Prag I 674'de de Talhama, Šupiūman adlı yerlinin karısı olarak kaydedilmiştir. *kusītum* kumaşıyla ilgili hesaplaşmanın konu edildiği Kt.o/k 149'da da, Talhama ismiyle karşılaşmaktayız²¹.

5. Kt.o/k 146

Müze env. 166-146-64

3,6 x 4,2 x 1,5 cm. koyu kahve renkli ve siyah alacalı

Tablet, Asur şehrine gönderilen gümüş ve İdnāya'nın kadın kölesinin fiyatıyla ilgili notları içermektedir. Metnin sonunda Asurlu iki şahıs şahit olarak kaydedilmişlerdir.

öy.	1	<i>i-nu-mi I-dī-A-šur I-ku-pi-a</i> <i>wa-áš-bu-ni-ma KÙ.BABBAR</i> <i>a-na a-lim^{ki} nu^l-šé-bi-lu-ni</i> [2] <i>ma-na 16 GÍN KÙ.BABBAR</i>
	5	<i>i-šī-tám-ma A-šur-dan il₅-qé</i> <i>5/6 ma-na KÙ.BABBAR šī-im</i> <i>GÉME ša Id-na-a</i> <i>iš-ti I-dī-A-šur DUMU Ba-zi-a</i>

²⁰ Veenhof 1972: 255.

²¹ Tablet, bu makalenin de yayınlandığı ArAn 8/2'de H.Erol ve İ.Albayrak tarafından ele alınmıştır.

ak.		<i>šī-īp-ri-im</i>
	10	<i>ša a-lim^{ki} il₅-qé</i>
ay.		5/6 <i>ma-na</i> KÙ.BABBAR
		<i>šī-im</i> 1 <i>sá-am-tim</i>
		<i>il₅-qé</i> ŠU.NIGIN 4 <i>ma-na</i> LÁ 4 GÍN
		KÙ.BABBAR <i>ša-ru-pu-um</i>
	15	<i>ša Id-na-a i-li-bi₄</i>
		<i>A-šur-dan</i> [DUMU I]- <i>da-a</i>
		IGI <i>I-dí-A-šur</i> DUMU [P]á-pi-lim
		IGI <i>A-šur-ba-ni</i>
		DUMU <i>Šál-ma-A-šur</i>
sk.	20	1 <i>ma-na</i> KÙ.BABBAR <i>ša-ru-pu-um</i>
		¹ <i>Ku¹-lá il₅-qé</i>

Tercüme:

¹⁻⁵⁾ İddi(n)-Aššur, İkuppīya (birlikte) bulunurlarken ve Asur şehrine gümüşü gönderdiğimizde, 2 mina 16 shekel gümüş geriye kaldı ve (onu) Aššur-dān aldı. ⁶⁻¹¹⁾ İdnāya'nın kadın kölesinin fiyatı 5/6 mina gümüşdür. Şehrin habercisi Bazia'nın oğlu İddi(n)-Aššur'dan aldı. ¹¹⁻²¹⁾ 1 *samtum*'un fiyatı olan 5/6 mina gümüşü aldı. Toplam 4 mina'dan 4 shekel eksik İdnāya'nın saf gümüşü, İdāya'nın oğlu Aššur-dān üzerindedir. Papīlum'un oğlu İddi-Aššur'un huzurunda, Šalma-Aššur'un oğlu Aššur-bāni'nin huzurunda, 1 mina saf gümüşü ¹*Kula¹* aldı.

Açıklamalar:

St.6-7: Köle satış belgelerine bakıldığında, fiyatların 25-30 shekel arasında değiştiği görülmektedir.²² Burada ise, bir *amtum* için verilen 5/6 mina, yani 50 shekel gümüş oldukça yüksek bir miktardır. Köle alımında ödenen ücretlerin, kölenin yaşı, cinsiyeti ve iş gücüne göre farklılıklar gösterdiğini biliyoruz.

St.8: *šī-īp-ri-im ša a-lim^{ki}* “şehrin habercisi (elçisi)” tamlamasıyla, İddi(n)-Aššur'un, Asur şehrinin habercisi olduğunu öğreniyoruz.

St.12: *sá-am-tim*: *sāmtum* A için, CAD: 121'de “kırmızı taş”; *samtum* B: 124'de “kırmızılık”; AHw: 1019'da “kızılık”; CDA:

²² Köle alım-satım belgeleri için bkz. Kienast 1984; Bayram-Çeçen 1997: 579-604.

315'te "kırmızılık" anlamları verilmektedir. Metinde geçen ifadeler çerçevesinde, kesin bir anlam veremediğimiz bu nesnenin, bir tanesi için verilen miktarın 5/6 mina gümüş (50 şeşel gümüş) olarak kaydedilmesi, *samtum*'un değerli bir madde olduğunu göstermektedir.

St.16: *A-šur-dan [DUMU I]-da-a*: Kt.87/k 300'de, Aššur-dān, İdāya'nın oğlu olarak geçtiği için, kırık kısmı bu şekilde tamamlamayı uygun buluyoruz.

St.21: Tabletın sol kenarında satırın ilk işareti olarak kaydedilen heceyi, silik ve küçük yazıldığı için kesin olarak okumak zordur. Burada, bizim de öyle okuduğumuz üzere, kötü yazılmış bir *ku*, dolayısıyla Kula şahıs adı, veya *ù*, bu durumda ise olumsuzluk elamanı *ù-lá* söz konusu olabilir.

6. Kt.o/k 147

Müze env. 166-147-64

3,7 x 4,2 x 1,6 cm. siyah renkli

5 mina saf gümüşün, Elāli ve Uzipiškum'un kraliçe kızı *rubātum*'a gönderilmesini konu alan, Asurlu ve yerli şahitlerin huzurunda düzenlenmiş bir belgedir. Şahitler arasındaki bir Asurlu'nun, daha çok yerlilere has bir meslek olan "demirci" sıfatı ile kaydedilmiş olması ilginçtir. Bu, Kültepe metinlerinde çok sık karşılaştığımız bir durum olmamakla birlikte; bazı belgelerde²³, "demirci" olarak adlandırılmış başka Asurlu şahıslara da rastlamaktayız. Bu durum, Asur'dan Anadolu'ya ticaret yapmak amacıyla gelen Mezopotamya kökenli insanların, sadece ticari faaliyetlerde bulunmadıklarını, o dönemlerde, daha çok yerli halktan insanların uğraştıkları mesleklerden biri olan demircilik de yaptıklarını göstermektedir.

öy. 1 *5 ma-na KÙ.BABBAR ša-ru-pá-am*
ni-is-ha-sú DIRI
ša-du-a-sú ša-bu ku-nu-ki
ša tám-<kà>-ri-im / A-šur-i-dí

²³ Kültepe metinlerinde "demirci" sıfatıyla geçen diğer Asurlu şahıslar; Aššur-malik (ATHE 14: 12; BIN VI,190: 8); Ennānum (Kt.o/k 131: 33; Kt.o/k 149: 14-15; Kt.o/k 160: 9-10) ve Puzúr-Ana (Kt.n/k 85)dir.

	5	DUMU <i>Sú-e-a a-na a-lim^{ki}</i> <i>a-şé-er ru-ba-tim</i> DUMU.SAL <i>E-lá-li ù Ú-zi-pí-iş-ki-im</i> <i>ú-[bi]-¹il₅¹</i> IGI [<i>A-şur</i>]- <i>na-da ša na-pá-hi</i> IGI <i>Da-[g]a-ni-a-a</i>
ay.	10	<i>iş-tù [ha-mu]-uş-tim</i> <i>ša A-şur-i[-mì-tí ú] A-mur-Iştar</i> ITU.KAM <i>qá-ra-a-[tim l]i-mu=um</i> <i>Sà-li-a</i> DUMU [<i>Ša-ba</i>]- <i>ku-ra-nim</i> <i>i-té-er-tí tám-k[à-r]i-im</i>
	15	<i>bé-el</i> KÙ.BABBAR <i>a-n[a-ku (X)]-me-e-ú-me-e</i> <i>lá ta-pá-tí-a a-na</i> DAM.QAR ^{im} <i>ke-nim a-na</i> AN.NA ^{im} <i>a-na</i> ITU.5.KAM ù ITU.6.KAM <i>dí-na-ma i-ma-hi-ir</i>
ük.	20	<i>i-za-zu</i> AN.NA 1 GÍN ^{šu} <i>le-li-a-am ù tu-pu-šu</i> <i>lu-up-ta-ma</i>
sk.		<i>ù té-er-<< tí >>-ta-ak-nu</i> <i>li-li-kam</i> 1 ½ GÍN KÙ.BABBAR
	25	<i>a-ru-ba-tim na-ší</i> 1 GÍN <i>a-na</i> <i>ni-qí-šu a-dí-in</i>

Tercüme:

¹⁻⁸⁾ *nishatum* vergisi üzerine ilave edilmiş, *šadduātum* vergisine doyurulmuş 5 mina saf gümüşü, tüccarın mührüyle, Suea'nın oğlu Aşşur-iddi(n), şehre, Elâli ve Uzipiškum'un *kraliçe*[?] kızına taşıdı. ⁸⁻¹³⁾ Demirci Aşşur-nādā'nın huzurunda, Daganīya'nın huzurunda. Aşşur-imitti ve Amur-Iştar'ın haftasından itibaren, *qarrātum* ayı, Şabakurānum'un oğlu Salīya'nın senesi. ¹⁴⁻²⁰⁾ Tüccarın haberin(d)e (göre), gümüşün sahibi ¹ *benim!* [(X)]-*me-e-ú-me-e* kadın ortağım değildir. Dürüst tüccara kalayı 5 ya da 6 aya kadar verin ve (onlar) pazarda hazır bulunacaklar. ²⁰⁻²⁶⁾ 1 şeqel kalay bana gelsin ve onun belgesini kaydedin ve sizin haberiniz buraya gelsin. 1 1/2 şeqel gümüş *kraliçeye*[?] taşınmıştır. 1 şeqel onun kurbanı için verdim.

Açıklamalar:

St.6, 25: Bu satırlarda geçen *rubātum* kelimesi, şahıs adı olarak yorumlanabileceği gibi, kelimenin anlamı çerçevesinde

“kraliçe” manasında da anlaşılabilir. Biz burada “kraliçe” anlamının daha uygun olduğu düşüncesiyle öyle tercüme ediyoruz²⁴.

St.7: *E-lá-li ù Ú-zi-pi-iş-ki-im*: Metnimizde geçen ifadeler, bu iki şahsın, *rubātum*'un ebeveynleri olduğu izlenimini vermektedir. Nitekim, *Elāli* ve *Uzupiškum* isimleri, genellikle kral ve kraliçeye sevk edilecek mallar, saraya yapılacak ödemelerle ilgili belgelerde geçmektedir. *Elāli* adına, çeşitli malların kraliçeye teslim edildiğini gösteren, Michel-Garelli 1997: 30 no'lu belgede rastlamaktayız. Gelb 1934: 58 metninde de *Elāli* şahıs ismi geçmekte ve bu metinde, farklı miktarlardaki bakır ve kumaşların kimlerde olduğu kaydedildikten sonra, krala gönderilecek mallar sıralanmaktadır. Benzer şekilde, *Uzupiškum*, *bēt kārim*'in faizli gümüşü ve *kutānum* kumaşının konu edildiği; bazı malların DUMU *ru-ba-im* sıfatıyla geçen kişiye gönderileceğinin belirtildiği, Kt.n/k 595'de geçmektedir. Bir borç senedi olan Kt.o/k 89'da da *Uzupiškum*, kralın oğlu Aduda'nın²⁵ da kaydedildiği şahitler arasında yer almaktadır. Bütün bu örneklerde, *Uzupiškum* ve *Elāli*'nin kral ve kraliçeye yakın kimseler olarak geçmeleri ve metnimizde kaydedilen *rubātum*'un, Kt.n/k 1527'nin 4.satırında *ru-ba-tum* DUMU.SAL *E-lá-lí* şeklinde kaydedilmesi, tercümede şahıs adı yerine “kraliçe” anlamını tercih etmemize sebep olmuştur.

St.12-13: *li-mu-um Sà-li-a* DUMU [*Ša-ba*]-*ku-ra-nim*: *Salīya* ismi, KEL A (Kültepe Eponim Listesi)'da 76. *līmum* olarak geçmektedir²⁶. *Salīya*'nın *līmum*'luğu, Eski Asur kralı I.Šarru-kēn'in (M.Ö.1920-1881) hakimiyetinin 22. yılına denk düşmektedir²⁷.

St.15: [(X)]-*me-e-ú-me-e*: Tereddütle, bir alt satırda (st.16) geçen *tappātum*²⁸ “kadın ortak, meslektaş” kelimesiyle ilişkili olacağını düşünerek, burada Kültepe metinlerinde ilk defa geçen bir kadın şahıs adının söz konusu olduğunu zannediyoruz.

²⁴ Krş. metnin st.7 ile ilgili açıklamalar.

²⁵ Kt.o/k 89: ⁹⁾[IGI] *U-zu-pi-iş-ki-im* ¹⁰⁾IGI *A-du-da* ¹¹⁾DUMU *ru-ba-im*

²⁶ Veenhof 2003: 8.

²⁷ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Albayrak 2006: 6-7.

²⁸ AHW: 1321.

KAYNAKÇA ve KISALTMALAR

- Albayrak 2005: İ.Albayrak, “1963 Yılı Kazılarında Ele Geçen Yerli Halkla İlgili Bir Grup Kültepe Tableti”, *V.Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri*, Ankara 2005: 21-32.
- Albayrak 2006: İ.Albayrak, *Kültepe Tabletleri IV*, TTKY 6/33.b, Ankara 2006.
- Bayram-Çeçen 1997: S.Bayram-S.Çeçen, “Yeni belgelerin Işığında Eski Anadolu’da Kölelik Müessesesi”, *Belleten* 229/60, 1997: 580-604.
- Bayram 1998: S.Bayram, “Kültepe’den Kaçakçılıkla İlgili Yeni Metinler”, *XXXIV.Uluslararası Assirioloji Kongresi*, Ankara 1998: 285-289.
- Bilgiç 1943: E.Bilgiç, “Kapadokya Tabletlerine Göre Anadolu Kavimleri Üzerinde Araştırmalar”, *AÜDTCFD* 1/2, 1943: 33-43.
- Bilgiç 1953: E.Bilgiç, *Kapadokya Metinlerinde Geçen Yerli Appellatifler ve Bunların Eski Anadolu Dilleri İçerisinde Yeri*, *Sumeroloji Enstitüsü Yayınları 2*, Ankara 1953.
- Dercksen 2004: J.G.Dercksen, “Some Elements of Old Anatolian Society in Kaniš”, *Fs Larsen, Leiden* 2004: 137-177.
- Donbaz 1993: V.Donbaz, “Some Remarkable Contracts of 1-B Period Kültepe Tablets II”, *Fs N.Özgüç*, Ankara 1993: 131-154.
- Garelli 1963: P.Garelli, *Les Assyriens en Cappadoce*, Paris 1963.
- Günbattı 1989: C.Günbattı, “Ev Satışı ile İlgili Beş Kültepe Tableti ve Bunlardan Çıkan Bazı Sonuçlar”, *Belleten* 206/53, 1989: 51-59.
- Günbattı 1991: C.Günbattı, “Eski Babil Devrinde Timar ve Devlet Arazisinin Tahsisi Hakkında Bazı Görüşler”, *Belleten* 212/55, 1991: 1-12.
- Kienast 1984: B.Kienast, *Das Altassyrische Kaufvertragsrecht*, Stuttgart 1984.
- Laroche 1966: E.Laroche, *Les Noms des Hittites*, Paris 1966.
- Michel-Garelli 1997: C.Michel-P.Garelli, *Tablettes Paleo- Assyriennes de Kültepe*, Paris 1997.
- Gelb 1934: I.J.Gelb, *Inscriptions from Alishar and Vicinity*, (OIP 27), Chicago 1934.

- Veenhof 1972: K.R.Veenhof, *Aspects of Old Assyrian Trade and Its Terminology*, Leiden 1972.
- Veenhof 2003: K.R.Veenhof, *The Old Assyrian List of Year Eponyms from Kārum Kanish And Its Chronological Implications*, TTKY 6/64, Ankara 2003.
- AKT III: E.Bilgiç-C.Günbattu, *Ankaraner Kültepe- Texte III*, (FAOS-B,3), Stuttgart 1995.
- ATHE: B.Kienast, *Die Altassyrischen Texte des Orientalischen Seminars der Universität Heidelberg und der Sammlung Erlenmeyer- Basel*, Berlin 1960.
- BIN IV: A.T.Clay, *Letters and Transactions from Cappadocia, Babylonian Inscriptions in the Collection of J.B. Nies 4*, New Haven 1927.
- CDA: J.Black-A.George-N.Postgate, *A Concise Dictionary of Akkadian*, Wiesbaden 1999.
- ICK I: B.Hrozný, *Inscriptions Cuneiformes du Kültepe I*, Praha 1952.
- PRAG I: K.Hecker-G.Kryszat-L.Matouš, *Kappadokische Keilschrifttafeln aus den Sammlungen der Karsuniversität Prag I*, Prag 1998.

Kt.o/k 70 önyüz

Kt.o/k 70 altkenar

Kt.o/k 70 arkayüz

sağkenar

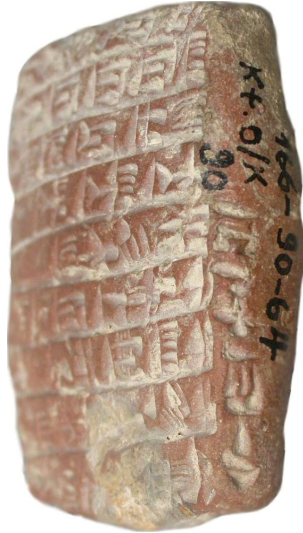
Kt.o/k 90 önyüz

Kt.o/k 90 alt kenar

üst kenar

Kt.o/k 90 sol kenar

arkayüz

Kt.o/k 120 önyüz

Kt.o/k 120 altkenar

üstkenar

Kt.o/k 120 solkenar

arkayüz

Kt.o/k 128 önyüz

sağkenar

Kt.o/k 128 altkenar

üstkenar

Kt.o/k 128 solkenar

arkayüz

Kt.o/k 146 önyüz

sağkenar

Kt.o/k 146 altkenar

üstkenar

Kt.o/k 146 solkenar

arkayüz

Kt.o/k 147 önyüz

sağkenar

Kt.o/k 147 solkenar

arkayüz

Kt.o/k 147 üstkenar